

Store bededagsaften 2026

Salmer: 496, 709, 588, O store Gud

Kom, Herre Jesus. Amen.

Salme 130; Matt 7, 7-14; Hebr 10. 19-21

Jeg kan ikke undslå mig for at tænke, at når den sidste regering i sin tid gik så målrettet efter Store bededag, da man ville af med en helligdag, så ligger der den tanke bag, at en helligdag, som er indstiftet med det formål at samle folket til bøn og omvendelse, sagtens kan undværes, fordi en sådan dag er en sten i skoen for moderne tankegang. Det har nemlig været et forslag, der med mellemrum har været oppe at vende siden 1945, og det flugter med den konstante udbygning af velfærdsstaten, der har fundet sted siden da, som altid kræver flere arbejdende skatteydere for at kunne imødekomme borgernes krav om stadig flere ydelser. Som vi naturligvis kræver, når vi ser, hvad vi betaler i skat. Velfærdsstaten gør det nemlig muligt for os – for at

blive i det sprog, vi netop har hørt – at drøne ud ad den brede motorvej i den lækre, eldrevne bil, hvor vi ikke behøver at tænke på andre end os selv, fordi regnskabet pr. skattebilletten er gjort op, end vandre ad den smalle, stenede vej til livets port. For hvem ved, hvad der sker bag den?

Men det kan jo hænde, at vi sidder der i vor lækre bil, mens det hele bare kører, at vi får en anfægtelse. At der ligesom mangler noget, mangler en alvor i tilværelsen, en oprigtig glæde, fordi den netop kun fås dér, hvor vi er berøvet alt, hvad vi ellers troede gjorde os lykkelige. Når det sker, har vi nu ikke længere en dag, hvor vi kan gå til kirke og høre, at vi bare skal råbe af dybsens nød til Jesus, og at han så svarer os: »*Bed, så skal der gives jer*«, og det synes jeg er trist. Men Jesus siger også: »*Søg, så skal I finde*«; derfor holder vi endnu fast i bededagen her i pastoratet, og det gør andre kirker også rundt om i landet, har jeg bemærket. I dag vil jeg prøve at besvare den omtalte anfægtelse, som kan komme til

os på den brede velfærdsvej, vi befinder os på. Det er en ældre problemstilling, end man skulle tro, for Henrik Pontoppidan behandler den bl.a. i sit store værk, *De dødes rige*, som jeg tidligere i år har været inde på, men som jeg nu vender tilbage til, fordi Pontoppidans værker på samme tid kan læses som hans måde at frigøre sig fra sin kristne baggrund på, **og** som et opgør med det moderne gennembrud, han selv var en del af, og hvor han med sit forfatterskab var en af drivkræfterne bag den gryende velfærdsstat, der på mange måder var påkrævet. Imidlertid så Pontoppidan de eksistentielle problemer både ved moderniteten og velfærden. Han så, at mennesker med denne udvikling hverken blev lykkelige eller åndeligt modstandskraftige. Den alvor, han havde oplevet i sin barndoms præstehjem, og som han var flygtet fra, kom han til savne, da han blev moderne, for han havde simpelthen svært ved at finde en værdig afløser for kristendommen. Det interessante er, at der i alle Pontoppidans store romaner optræder

præster, der afslører moderniteten som forfængeligt tankespind, fordi den ikke har rod i evigheden. I *De dødes rige* møder vi således Mads Vestrup, der er sognepræst for godsejeren Torben Diehmer. Ved romanens begyndelse er Torben kommet dødssyg hjem til sit gods fra en udlandsrejse, sikker på, at hans dage er talte. Imidlertid opsøges han af en god ven, der er læge, og som har et middel mod, hvad der viser sig at være en hjertesygdom, så han kan vinde livet tilbage. Denne mirakelkur gør Torben så glad, at han bestemmer sig for på sit gods at indrette et alderdomshjem i en gammel forvalterbolig, hvor hans trofaste barnepige, Barbara, skal have en æresbolig, og han hidkalder Mads Vestrup, der som præst må kende de mennesker, der kunne have brug for et sådant sted at være. Vestrup ved, at Torben ikke er troende, og da han hører, at alderdomshjemmet skal oprettes for at godsejeren kan vise sin taknemmelighed over at være kommet sig, spørger han, hvem den taknemmelighed er rettet mod? Det kan og vil Torben ikke svare på, projektet er nemlig et helt

forkyndelsesneutralt anliggende, og så vil Vestrup ikke hjælpe ham. Han siger ligeud: »*Hvad der ikke opbygges i Gud den almægtiges navn og til hans ære, det bliver der efter min tro ingen velsignelse ved.*« Torben sætter alligevel sit værk i gang, og han gør også tilnærmelser til de politiske, radikale kredse, der gerne på baggrund af dette alderdomshjem vil have ham opstillet som kandidat. Imidlertid kommer han til at sande, at Vestrup får ret; beboerne på hjemmet klager konstant over både det ene og det andet og får jaget den gamle Barbara væk, så den glæde, Torben troede han skulle få ved sin godgørelse, bliver borte.

Og da han vælger at gøre kur til sin ungdoms flamme, Jytte Abildgaard, går det helt galt. For hvad han ikke har fornemmet, er, at Jyttes opvækst i et fritænkerhjem har kastet hende ud en årelang eksistentiel krise. Jyttes forældre var begge fra velhavende hjem og giftede sig af kærlighed. Faderen begynder som birkedommer på Samsø, hvor Jytte og hendes to brødre oplever en dejlig

og fri barndom i pagt med naturen. Faderen ender sin karriere som justitsminister i hovedstaden, men dør tidligt under arbejdspresset; inden da er den ældste bror rejst bort uden siden at lade høre fra sig, medens den yngste tager sig selv af dage. Herefter er Jytte og hendes mor overladt til hinanden, og selv om Jytte er højt begavet både bogligt og musikalsk, formår hun ikke at fuldføre nogen af de studier, hun begynder på. Hun og moderen rejser rundt på forskellige kursteder i Europa for at adspredde sig og for – om muligt – at finde et passende parti for Jytte.

Da Torben melder sig som frier, kastes Jytte ud frygtelige anfægtelser; hun betror sin mor, at hun føler livet som et mareridt, hun havde som barn, og hvor hun drømte, at hun famlede omkring i en stor, mørk sal og prøvede at tage i alle døre. Men de var alle låste, og hun kunne ikke komme ud. Hun tænker på sine gifte veninder, der alle er endt i mere eller mindre ulykkelige ægteskaber, og selv om hun og Torben skulle blive

lykkelige, så ville de ikke kunne holde ulykken ude – det vidnede hendes forældres ægteskab om.

Jyttes mor lever i evig angst for sin datters velbefindende, for hun har kun hende tilbage, og hun begynder at tænke tilbage på en gammel skyggetante, der holdt i hendes barndomshjem. Ved måltiderne sad tanten med en bønnebog ved siden af sig, som hun jævnligt læste af og kunne fortælle den ellers så muntre familie, at man ikke kan høste med glæde, hvis ikke man sår med tårer, og at ens synder hjemsøges på børnene. Disse ord gjalder i ørerne på Jyttes mor som en dom over hendes ubekymrede, ja, måske endda åndeligt tomme liv, hvor hun troede, at hendes kærlighed ville være nok til at beskytte hendes børn mod livets genvordigheder. Tantens ord bliver til skæbnetro, og det går op for hende, at hun befinder sig på den brede vej, der fører til fortabelsen, men hun aner ikke, hvordan hun skal komme væk fra den. Noget så simpelt som en bøn, som mange mødre har bedt for deres børn gennem tiden, betragter hun som en besværgelse, for hun er som sagt

fritænker, og har således intet svar på sine eller sine børns lidelser; hun befinder sig – som i Jyttes drøm – i et mørkt rum med lukkede døre.

Jeg tror, at det er en realistisk beskrivelse af mange nulevende menneskers trængsler, og det svar, Jyttes mor skulle have haft, som Pontoppidan selv hverken kunne eller ville give hende, kan hun og vi kun få i kirken: *»Bank på, så skal der lukkes op.«* For så er det Jesus, der lukker op. Dengang som nu er det svar det eneste, der er værd at høre. For hvad er det kristendommen kan, som selv det mest fintmaskede velfærdssamfund ikke formår? Den kan forberede os på lidelser, vi ikke selv kan gøre noget ved. Den kan give fortvivlede mennesker et sprog, så de kan tale med den Gud, der har deres lidelse på sinde, en Gud, der selv har lidt, da han blev menneske. Jesus bad, da det så sortest ud, men selv i sin dødsangst sagde han: *»Ske din vilje, ikke min.«* Med de ord gav han sig Gud i vold. Den bøn beder vi også, når vi beder vort fadervor, og da bliver vi ét med både den

lidende og den sejrende Gud. Det er bønnens
mysterium, men det forstår vi først, når vi forlader
motorvejen og træder ind på den smalle og besværlige
vej, og det gør vi i det øjeblik, vi tager imod vort liv,
som det er os givet fra Guds hånd og siger
»Ske din vilje!«

Det vil vi da gøre og sammen bede Herrens bøn.